

Aristotelova etika

Slavomír Lesňák

Podľa Remišovej, DEM, 2008, BA

Špínka, Š. Přístupy k etice I., Praha, Filosofie 2014

Aristotelés

- 384 - 322 p. K, ze Stageiry
- peripatetická škola - Lykeion
- od 17.r.vk Akadémii, zůstal 20 let
- vychovávateľ Alexandra Macedónskeho
- po smrti Alexandra emigrace

- Etika hlavne v diele Etika Nikomachova, Etika Eudemova, tiež v Politike

Etika jako praktická filosofie

Disciplíny - teoretické, poetické (ve smyslu tvůrčí) a praktické

První se věnuje poznávání nezměnitelné skutečnosti,

Další dvě - slouží našemu působení na změnitelnou část skutečnosti.

Tvořivé disciplíny působí na realitu a dávají "návody" na vznik určitých "produktů" (podobně lékařství vede k nastolení zdraví);

Etika - část praktické filozofie, zabývá se otázkami dobrého života jednotlivce a pojmem a získáním ctností.

Praktická filozofie - zaměřena na teoretický cíl poznání, i na faktické zlepšení praxe.

Kdo pěstuje praktickou filozofii - schopen dobrého života, (podobně jako lučištník musí mít cíl před očima, má-li jej zasáhnout)

(zdroj: <http://www.phil.muni.cz/fil/etika/texty/aristoteles.htm>)

Eudaimonia (blaženost)

- východiskem etického zkoumání
- jako o konečný cíl (telos), ne prostředkem
- určena činností, není trpným stavem
- může být blažený člověk v bezvědomí?
- být blažený - dospívat svou činností k lepšímu životu

Dobrá vůle nestačí

- život přirozeným dobrem (teleologická etika)
  - rovněž platí- všechno živé trpí
  - blaženým ne mučený nebo v neštěstí
    - i když se ze všech sil usiluje
- blažený potřebuje i tělesné a vnější dobro - štěstí
- jinak si jen namlouvá, že je blažený

Blažený život

- závisí především na nás samých
- závisí od rozumné činnosti duše (Sokrates)
- důležité však i dobré okolnosti*
- rozhodujeme se však my sami
- nerozhodují za nás pravidla ani normy

*Býti blažen jest totéž, jako dobře žíti (to eu zén),
dobře jednati a dobře se míti* (zdroj:

<http://www.phil.muni.cz/fil/etika/texty/aristoteles.htm>)

Kdo může být blažený?

- Zvířata?
- Děti? (ženy?)
- Pasivní?

Blažené ani zvířata ani děti - není rozumová zdatnost.

Blažený: zdatný – rozumný – činný

Skutečně činný jen rozumný život.

Charakter – etická zdatnost

- vědění není dostačující podmínkou dobrého řízení
- k zdatnosti potřebujeme kromě vědění i charakterové vlastnosti (naučit se životem)
- dobré návyky → rozlišovat mezi dobrým a špatným (t.z. nejdřív dobré návyky!)

(bez ohledu na dostatečné vědění o těchto věcech)

- každý s možností stát se morálně dobrým a prakticky moudrým

Etická zdatnost - zvyk

- etická zdatnost vzniká ze zvyku
- nezískáme ji učením
- není vrozená (aristokracie, IQ...?)
- získáváme ji v praktickém životě (kdo hraje na ceteru, stáva se ceteristou)
- ztrácíme ji zanedbáváním (aplikace ve škole? Pejsek Hugo)

Etická zdatnost

- stav záměrné volby
- udržuje střed přiměřený nám
- vymezený správným úsudkem
- jednat, jak by jednal rozumný člověk (když nevíme jak)

(lidé mají obecně sklon za pravdivé považovat to, co za pravdivé považuje cnostný člověk – A. Anzenbacher o Aristotelovi)

- z hlediska bytnosti a pojmu - středem
- z hlediska přednosti dobra - vrcholem

Zdatnost je střed

- mezi dvěma krajnostmi – chybami (stavem nedostatku a nadbytku)
  - dobrý člověk dělá vše přiměřeně
    - říká, konzumuje jídlo, pije, žertuje, zlobí se, těší se s mírou, ...
  - nejde jen o zlatou střední cestu, ale o přiměřenost
  - pro každého se hodí jiná přiměřenost
- rozhodovat se sami za sebe
- rozhodovat podle vlastních možností a situace

Chyby konání

- dokážeme rozeznat - když nedokážeme umístit do středu

Př.: nedostatečná radost z dobrého jídla

Př. na osi:

bez jídla _____ jídlo _____ více jídla _._._ všechno jídlo v ledniče

Krajnost _____ krajnost ----- za krajností

Málo radosti _____ radost _____ málo radosti _____ zlo?

Chyba _____ ok _____ chyba _____ hřích? (sem se nedostat)

Zdatný člověk

- má příjemný a slastný život
- slast není cílem jeho života (střed, přiměřenost)
- jedná vždy, jak chce (není závislý na jiných, na pravidlech, ví co je mu přiměřené)
- ne jak se to žádá (autonomie, „ja vím, co je dobré“)
- Mravný člověk – normální
- Nemravnost – podobná nemoci

Slast

- slast patří do života
  - důležitá pro dobrý život
  - každý cit v konečném důsledku příjemný ↔ nepříjemný
  - kdo dokáže dobře užívat své city → šťastný
(důvod proč byl Aristotel dlouho odmítán ve středověku?)
  - rozkoš není dobrem
- Slastný život s praktickou rozumností je lepší, než bez ní.

Zdatný - rozumný

- dobrým ne bez praktické rozumnosti
  - rozumný ne bez etické zdatnosti
  - jeho slast pramení z rozumného řízení
  - radost ze všeho, co dělá
  - nemusí se skrývat
  - pro své jednání rozhodl bezprostředně a otevřeně
- nedobrovolné rozhodnutí nemůže být dobré

Zdatnost charakteru

- nejsou samy o sobě schopny záměrného rozhodování
- bez praktické rozumnosti neúplné
- potřebujeme *dianoetickou* zdatnost (rozumnost)
- Sokrates - zdatnosti jsou definice
- Aristoteles - že zdatnosti jsou pomocí definic
  - zdatnost stav pomocí správného úsudku
  - ne stav ztotožnění s vedením

- skutečně činný jen rozumný život
- blažené ani zvířata ani děti - není rozumová zdatnost

Zdrženliví, nezdrženliví a zlí

- v přechodném stave duševní disharmonie

Jestvuje skutečně zlý člověk?

- zdrženliví ne zdatní, ale konají jak by konal zdatný člověk
- zlí lidé nepochybují o svém morálním rozhodnutí
- jsou v konečném důsledku nešťastní,
- jejich duše v rozporu samé se sebou
- touží po společnosti, ale skutkami přitahují nenávisť jiných, proto jsou osamělí.

Etika - prolegomena k politice

- zdatná činnost k zdatnému životu tehdy, pokud přihlíží **k druhému člověku**
  - spravedlnost nejdokonalejší ctnost
- etika v konečném důsledku naukou o obci
- vlastní dobro nenajdeme bez ohledu na dobro jiných
- Aristoteles nerozeznává mezi mravností a legalitou (podobně Platón) – stát cílem i měřítkem mravního života
- blaho jednotlivce neoddělitelné od blaha společenství a člověku blízko stojících osob

Přátelství

- splývá s dobrým společenstvím
- nepotřebuje zákony, aby bylo spravedlivé
- *filia* zahrnuje více než přátelství – solidaritu
- 3 důvody (části) přátelství:
  - dobro, užitečnost, přátelskost (ne reciprocita)

Teoretická moudrost

- není prostředkem ale konečným a nejvyšším cílem
- synonymem dokonalé blaženosti
- rozpor se zdatností, středem?

Nahlédnout božské - dobré

Pro nahlédnutí dobrá:

- každá volba
- pořizování věcí přirozeně dobrých

- **Božské v nás - rozum** → rozum tím nejlepším
- Co nám brání nahlédnout božské – špatné
  - Špatné - nadbytek či nedostatek

Teoretická moudrost

- nejvyšší - rozumová zdatnost
  - sdílíme s bohy
  - filosof nahlíží - na neměnné a věčné věci
- nemůže být špatným člověkem
- filosofie poskytuje slasti neopakovatelné čistoty a trvalosti
  - člověk usilující o blaženost - touží po filosofickém poznání
  - blaženost vyžaduje volný čas - chybí běžnému člověku i politikům

Filosof common sense

Aristotelés – nekritizuje konvenční morálku
(ne jako Platón, Sokrates)

- Platón považuje to čemu věří většina za chybné,

Aristotelés - se snaží objasnit, co je v
převládajícím mínění správného

Zhrnutie

- Aristotelés - idealista a dualista
- Systematické skúmanie – veda
- nepokúša sa o kritiku konvenčnej morálky ako Platón či Sokrates - predstaviteľ common sense
- Stavia na návykoch, pozorovaní zdatných, na ich napodobňovaní, na pestovaní dobrých vlastností – etika cnosti
- Človek morálne autonómnou bytosťou:

Nedobrovoľné rozhodnutie nemôže byť dobré.

(oproti Platónovi, kde autonómny je len filozof)